

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Zřízení třídy s Montessori prvky v mateřské škole běžného typu

Vypracoval: Renata Nepodalová
Vedoucí práce: Mgr. Dita Podhrázká

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne:

Renata Nepodalová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Ditě Podhrázké za odborné vedení, cenné rady a trpělivost se mnou. Můj velký dík také patří vzdělávacímu centru Vyšehrádek za jejich profesionální vedení kurzu, kterého jsem se zúčastnila.

Abstrakt

Bakalářská práce na téma „Zřízení třídy s Montessori prvky v mateřské škole běžného typu“ je věnována základním principům pedagogiky Marie Montessori a možnostem zřízení alternativní třídy s Montessori prvky v mateřské škole běžného typu. Nezapomíná ani na náležitosti a legislativu, které musí škola zajistit pro vznik alternativní třídy. Praktická část je koncipována jako kvantitativní výzkum, jehož cílem je zmapovat zájem rodičů k volbě třídy s Montessori pedagogikou a definování hlavních důvodů, proč rodiče pro své děti hledají mateřské školy uplatňující tento alternativní vzdělávací systém. Sběr dat proběhl formou dotazníkového šetření, kterého se zúčastnili rodiče dětí navštěvujících mateřskou školu ve Strakonících.

Klíčová slova

Montessori pedagogika, Montessori principy, alternativní vzdělávání.

Abstract

This thesis about "The establishment of the class according to Montessori method in a common nursery school" is devoted to the basic principles of Maria Montessori's pedagogy and the possibility of setting up an alternative class with Montessori elements in a common nursery school. This method does not forget the essentials and legislation, which must be provided by the school in order to create an alternative class. The practical part is conceived as a quantitative research, which aims to map out the interest of parents, why they would choose the Montessori class, and define the main reasons why parents seek kindergarten for their children, where this alternative system of education is applied. Data was collected by questionnaire. Questions were responded by parents of children attending nursery school in Strakonice.

Keywords

Montessori education, Montessori principles, alternative education.

OBSAH

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ALTERNATIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	10
1.1 Charakteristika alternativních mateřských škol	10
1.2 Druhy alternativních mateřských škol v České republice.....	10
1.3 Pedagogika Marie Montessori v mateřské škole	12
1.3.1 Život Marie Montessori.....	12
1.3.2 Pedagogika Marie Montessori v mateřské škole	13
1.3.3 Pohled Marie Montessori na dítě	14
1.3.4 Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori	16
1.3.5 Shrnutí tendencí a jejich propojení s důsledky pro práci pedagoga.....	17
1.3.6 Předpoklady pro připravené prostředí podle Marie Montessori	19
1.4 Materiál	21
1.4.1 Materiál pro cvičení praktického života.....	21
1.4.2 Smyslový materiál	22
1.4.3 Jazyk od mluveného k psanému	23
1.4.4 Matematika	24
1.4.5 Kosmický materiál	25
1.5 Zřízení třídy s Montessori prvky v mateřské škole běžného typu.....	25
1.5.1 Legislativní opatření	25
1.5.2 Dvanáctero pedagoga	27
1.5.3 Úkoly pedagoga ve školce	28
1.5.4 Třístupňová výuka	29
1.5.5 Montessori vzdělání pro pedagogy.....	29
II. EMPIRICKÁ ČÁST	31
2 CÍL VÝZKUMNÉ PRÁCE.....	31
2.1 Výzkumné otázky.....	31
3 METODIKA.....	32
4 VÝSLEDKY	33

5 DISKUSE.....	43
6 KONKRÉTNÍ KROKY KE ZŘÍZENÍ TŘÍDY S PRVKY MARIE MONTESSORI	45
ZÁVĚR.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	49
SEZNAM PŘÍLOH	51

ÚVOD

K pedagogice Montessori jsem se dostala v prvním ročníku učitelství pro mateřské školy na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Po zhlédnutí dokumentu o Marii Montessori jsem se touto pedagogikou nadchla a začala se o ni více zajímat. Četla jsem knihy, dívala se na dokumenty, navštěvovala jsem Montessori mateřské školy.

Jako první jsem jela společně se svou kolegyní (kterou jsem svým nadšením nadchla také) do Montessori mateřské a základní školy v Prachaticích, kde pracuje má bývalá spolužačka. Tam jsem měla poprvé možnost vidět, jak vše funguje v praxi. Ve školce se mi líbilo, ale největší zážitek jsem potom měla z návštěvy třídy v základní škole. Připadala jsem si jak v „Jiříkově vidění“. Na začátku hodiny děti seděly v kruhu na elipse. Paní učitelka přinesla dětem opravené testy, které si nejdříve opravoval každý sám sobě. Děti pochválila za to, jak dobře to zvládly, a známky, které si daly, odpovídají jejímu známkování. Pak se zeptala dětí, co mají v plánu. Děti odpovídaly jednotlivě, nikdo nikoho nepřekřikoval. Jeden chlapec říkal, že bude dělat dějepis, další matematiku, češtinu... Jedna dívka oznámila, že bude vysvětlovat násobilku druhé dívce. Paní učitelka pak dětem jen připomněla, aby si hlídaly svůj týdenní plán. Poté každé dítě v naprosté tichosti šlo dělat to, co řeklo. Paní učitelka děti jen pozorovala a byla jim připravena pomoci. Děti pracovaly naprosto samostatně a se zájmem.

Uvědomila jsem si, že dnešní děti potřebují volnější přístup ke vzdělávání, nikoli neustále řízené činnosti ať už v rodině, ve školce či ve škole... Děti mají naplánovanou činnost od učitele a v běžné školce nemají příliš možností k individuální práci podle svého výběru. Ztrácejí tak možnost samostatného rozhodování a následné odpovědnosti.

Nabyla jsem přesvědčení, že pedagogika Montessori je to, co chci dělat. Bylo skvělé, že ten samý názor měla i má kolegyně. Jely jsme ještě do Borovan u Českých Budějovic, kde mají jednu třídu Montessori ve státní školce. Zjistily jsme, že tuto pedagogiku lze velmi dobře uplatnit i v kolektivu 28 dětí. Proto jsme oslovily paní ředitelku naší MŠ s tím, že bychom rády uplatnily tento alternativní směr i v naší mateřské škole. Kupodivu ji to také zaujalo, zjistila si potřebné informace a podpořila naše nadšení. V listopadu roku 2015 jsme tedy začaly studovat Montessori pedagogiku

v ročním kurzu ve vzdělávacím centru Vyšehrádek v Praze. A díky vstřícnosti paní ředitelky bude ve školním roce 2017/2018 v naší mateřské škole otevřena třída s prvky Montessori pedagogiky.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaký je zájem rodičů o umístění svého dítěte do třídy s Montessori pedagogikou v mateřské škole, a určit hlavní důvody, proč rodiče tuto možnost volí.

V teoretické části práce se věnuji principům pedagogiky Marie Montessori, možnostem zřízení alternativní třídy založené na principech Montessori pedagogiky, náležitostem a legislativě, které musí škola zajistit pro vznik této třídy, požadavkům na pedagogy a jejich předpokladům k dané práci a materiálnímu vybavení, které je nezbytnou součástí tohoto alternativního systému.

V praktické části jsem zpracovala odpovědi na výzkumné otázky, pomocí nichž zjišťuji zájem rodičů o Montessori pedagogiku a určuji hlavní důvody, ze kterých se rodiče rozhodují pro mateřské školy, kde je tento alternativní vzdělávací systém uplatňován.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ALTERNATIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

1.1 Charakteristika alternativních mateřských škol

Výraz „alternativní“ pochází z latinského „alter“ - jiný, druhý. Vedle něčeho, co je oficiální nebo tradiční, se vytvoří určitá alternativa, odlišnost. Průcha (2001) nazývá alternativními školami všechny školy bez ohledu na to, kdo je zřizovatelem (soukromé, státní, církevní). Jsou to školy, které se něčím liší od hlavního proudu běžných škol, ať je to odlišnost v organizaci výuky a školního života, obsahu vzdělávání, hodnocení žáků, nebo ve vztahu mezi rodiči, školou a obcí.

Alternativní školy vznikají z důvodu nahrazení jistých nedostatků běžných škol, vedle intelektuální složky kladou velký důraz na emoční a sociální růst jednotlivce, postupy vzdělávání a výchovy jsou tedy tvořeny společně s žáky, učiteli i rodiči. V podstatě znovu nabízejí individualizovanou výuku tak, jak se to dělo v minulosti, kdy do doby, než byla zavedena povinná školní docházka, bylo vzdělání záležitostí elit. (Tlustá, 2011, s. 20)

1.2 Druhy alternativních mateřských škol v České republice

Waldorfská škola

Waldorfskou školu založil rakouský pedagog a filosof Rudolf Steiner roku 1919 ve Stuttgartu a dnes je rozšířena po celé západní Evropě, v USA, Kanadě a Austrálii. V České republice je schválena MŠMT od roku 1996 jako experimentálně-ověřující škola (Průcha, 2001, s. 6). Pedagogický koncept je založen na antroposofii, která vnímá člověka a celý hmotný svět jako výraz vlivu duchovních sil, kdy vývoj probíhá v cyklech střídajících se přibližně po sedmi letech. Výchova má dítěti umožňovat maximální míru svobody k rozvoji individuálních schopností, v široké nabídce aktivit si každý žák najde alespoň jednu oblast, ve které může vyniknout. Waldorfská pedagogika rozvíjí v dětech zdravé sebevědomí, cit pro odpovědnost za vlastní jednání, spolupráci mezi dětmi a jejich tvořivost. (Alternativní školy, 2017)

Montessori pedagogika

Marie Montessori navázala na vize o tvořivém učení J. A. Komenského, o ponechání svobodného rozhodnutí na dítěti, jak to formuloval J. J. Rousseau, nebo o systému didaktických pomůcek, jímž se zabýval F. Fröbel. Ve středu vzdělávání a výchovy je dítě a úkolem učitele je podpora jeho individuálního růstu a ponechání prostoru k objevování světa kolem. Pedagog má připravit vhodné prostředí s dostatečným množstvím didaktického materiálu a uzpůsobit ho malé dětské figuře, uznávat samostatný výběr a průběh aktivit dítěte. (Průcha, 2001, s. 6)

Zdravá mateřská škola

Zdravá mateřská škola je moderní projekt, jehož základem je celostní přístup ke zdraví, který dává důraz na celistvost a souvislost v rovině psychické, biologické, sociální, environmentální i duchovní. V ČR byl tento program zaveden roku 1992, kdy jsme byli přijati do evropské sítě škol programu Škola podporující zdraví (SHE – Schools for Health in Europe). Hlavní zásadou je zdravé prostředí, které se vytváří pomocí věkově smíšených kolektivů, fyzickou pohodou, možností volného pohybu, spontánní hrou, zdravou výživou nebo rytmickým řádem dne a života. Druhým principem jsou zdravé mezilidské vztahy: spolupráce mateřské a základní školy, spolupráce s rodiči a začleňování mateřské školy do života obce. Cílem projektu je rozvoj každého dítěte tak, aby jednalo odpovědně a s úctou ke zdraví svému i ostatních. Životní styl a zdraví podporující chování je potřeba vytvářet ve chvíli, kdy se návyky a názory upevňují nejtrvaleji, tedy v předškolním a školním věku. Nejlépe se tvoří přirozenou zkušeností dítěte, kdy kolem sebe může sledovat příklady zdravého chování. (Rodová, 2007, s. 17)

Začít spolu

Vzdělávací program Začít spolu (mezinárodně označovaný „Step by Step“) je založen na teorii L. S. Vygotského, J. Piageta, a E. Eriksona a v současnosti se podle něj učí ve více než 30 zemích světa. V ČR je vyučován od roku 1994. Děti jsou vedené k soustředěné práci, samostatnosti, spolupráci, naslouchání jeden druhému, k vyhledávání informací a jejich třídění, učí se formulovat své myšlenky, vyslechnout

radu a doporučení a zhodnotit práci. Ve třídách je netradiční členění prostoru do center aktivit, což jsou pracovní koutky umožňující tvůrčí práci i hru. Děti si mohou samy vybrat, ve kterém centru budou pracovat. Jsou vedené k zodpovědnosti za svou volbu, tedy setrváním v činnosti, dokončení práce a následným úklidem pomůcek. V určitém smyslu je toto pojetí podobné pedagogice M. Montessori. (Rodová, 2007, s. 16-17)

1.3 Pedagogika Marie Montessori v mateřské škole

1.3.1 Život Marie Montessori

Tato výjimečná žena se narodila roku 1870 v Chiaravelle v Itálii. Odmala se zajímala o matematiku, proto se rodiče rozhodli přestěhovat do Říma, kde měla větší příležitosti ke vzdělání. Přáli si, aby se Maria stala učitelkou, ona se ale rozhodla pro studium lékařství. V té době to bylo pro dívky naprosto nevídané. Někteří profesori zastávali názor, že ženy mají menší mozek než muži, tudíž nemohou studovat. Muži s ní odmítali mluvit, mysleli si, že jim kazí lékařskou pověst. Maria si šla pevně za svým snem. Přes všechny překážky se v roce 1896 stala první ženou v Itálii s lékařským titulem a brzy na to i publikovanou autorkou lékařského výzkumu. (Rodová, 2015, s. 37)

Začala pracovat na psychiatrické klinice Římské univerzity. Součástí její práce byly návštěvy v ústavu pro choromyslné, kde se setkala s dětmi s mentálním narušením. Šokovalo ji, v jakých podmínkách děti žijí, a rozhodla se to změnit. Věřila, že speciálním pedagogickým zacházením by šlo těmto dětem pomoci. Stala se spoluředitelkou školy pro mentálně postižené, kde vzdělávala děti po svém. Ukázalo se, že toto učení vedlo u mnoha postižených k velkému rozvoji jejich schopností. Tím přilákala pozornost tehdejší společnosti a využila nabídky otevřít v chudinské čtvrti v Římě svůj domov dětí - Casa dei Bambini. V domově bylo šedesát dětí mladších pěti let. Maria Montessori připravila pro děti takové prostředí, které bylo uzpůsobeno podpoře jejich přirozeného vývoje, a tak dostaly možnost vzdělávat se samy. Děti dělaly velké pokroky, v pěti letech psaly, četly. Zpráva o úspěchu se rychle rozšířila mezi veřejností, lidé se jezdili

dívat na metody vyučování. Začalo šíření nového přístupu ke vzdělávání a k transformaci mateřských škol do typu Casa dei Bambini. (Rodová, 2007, s. 38)

Maria Montessori vydala v roce 1909 první publikaci Metoda vědecké pedagogiky užitá ve výchově v dětských domovech. Poté došlo k velkému rozmachu jejího přístupu. Školy a vzdělávací programy vznikaly po celém světě, hlavně v Americe, Velké Británii i po celé Evropě. Bohužel válka její aktivity značně omezila. Za války založila hnutí Montessori v Indii, kde se rozvíjí i dnes. Celý svůj život zasvětila reformě vzdělávání, metodice, psychologii, vyučování a školení učitelů, veškerou svou snahu věnovala podpoře samostatného vývoje dítěte. Školy Montessori existují po celém světě: v USA, v Rusku, na Taiwanu, v Japonsku, v Koreji, v Austrálii, na Novém Zélandu, v Německu, v Jižní Africe, v Etiopii, v Tanzanii, v Mexiku, v Kolumbii, v Indii a mnoha dalších zemích. (Zelinková, 1997)

Maria Montessori zemřela v holandském Noordwijku v roce 1952 ve věku 81 let. Po její smrti vedl mezinárodní asociaci Montessori její syn Mario, nyní se o její odkaz stará vnučka Renaldine Montessori. (Tlustá, 2011, s. 24)

1.3.2 Pedagogika Marie Montessori v mateřské škole

Pedagogika Marie Montessori je výchovným stylem, který je bezprostředně orientován na dítě, a následně zohledňuje jeho potřeby a požadavky. Podle něj bychom měli dbát na osobnost dítěte, vidět dítě v celku, jako plnohodnotného člověka, pomáhat rozvíjet jeho vůli a podporovat jeho samostatné a tvůrčí myšlení. Měli bychom také dítěti nabídnout příležitosti, které mu umožní naplňovat jeho vlastní životní potřeby, a pomoci mu v tom, aby se naučilo překážky překonávat, ne se jim vyhýbat. (Ludwig a kol., 2008, s. 36, 37)

Již novorozenec je schopný si vybírat ve svém prostředí materiály, které jsou pro jeho další rozvoj podstatné. Proto je velmi důležité připravit dítěti podnětné prostředí, kde sebevýchova probíhá podle možností dítěte.

„Předměty, které obklopují dítě, by měly vypadat spolehlivě a atraktivně a dětský dům by měl být hezký a příjemný až do nejmenších detailů. Je možné říci, že existuje

téměř matematický vztah mez krásou okolí a aktivitou dítěte. Mnohem ochotněji bude dítě objevovat v půvabném prostředí než v chaotickém.“ (Montessori)

Teorie vzdělávání v útlém věku dnes už přijímá to, co tak dávno objevila Maria Montessori: Děti do šesti let mají výjimečnou sílu mysli, disponují univerzální schopností jen jednou v celém životě přijímat poznatky ze svého okolí pouze samotným bytím. Pomocí toho, co Marie Montessori (2003) nazvala „*přijímající mysl*“, pochyť děti ze svého prostředí fyzický prostor, jazyk a pohyby dospělých i dětí, nepotřebují se učit prostřednictvím přímé výuky.

Aby byly děti do šesti let šťastné a spokojené, musí zkoumat a poznávat. Dívají se na svět očima „objevovatele“ a všechno v nich vzbuzuje zvědavost. Od chvíle, kdy se začnou učit prostřednictvím dotyku a zacházením s předměty, se chtějí dotknout všeho. Dychtivě se vrhají na vše, co stimuluje jejich smysly: tvary, zvuky, vůně, struktury povrchu a chutě. Není jim cizí ani pořádek, protože mají vrozenou potřebu vědět, kam věci patří a co se k čemu hodí. Chtějí zvládnout pohyby vlastního těla tím, že se učí, jak udržovat rovnováhu, jak běhat a skákat. Jsou fascinovány zvyky a tradicemi lidí, s kterými se v životě setkají. (Montessori, 2012)

Ve třídě Montessori se děti mohou pohybovat, dotýkat se, manipulovat a zkoumat. Tato metoda jim poskytuje svobodu vybrat si vlastní práci bez zbytečného zásahu dospělého. V tomto prostředí se učí pracovat nezávisle podle vlastní iniciativy, což podněcuje soustředění a sebedisciplínu. (Montessori, 2012)

Před těmito objevy doktorky Montessori se všeobecně považovalo za samozřejmé, že předměty jako geometrie, gramatika, zeměpis, botanika a zoologie jsou určeny pouze pro starší děti. (Ludwig, 2008, s. 36-38)

1.3.3 Pohled Marie Montessori na dítě

Marie Montessori byla fascinována pozorováním dětí, jakýkoliv dětský projev byl pro ni významný. Hluboce respektovala jedinečnost osobnosti každého dítěte, jeho vlastní schopnosti, zvláštnosti a síly rozvoje. Vyžadovala, aby se děti rozvíjely podle svého vlastního rytmu vývoje a podle individuální doby rozvoje a růstu. (Ludwig, 2008)

„V okamžiku, kdy dítě udělá první krok, ocitá se na vyšším stupni interakce. Neustále se snaží svou nezávislost rozšířit. Chce všechno dělat samo. Jeho snahy jsou tak energické, že naší obvyklou reakcí je jejich zabrzdění. Bohužel, pokud toto děláme, nebrzdíme dítě, ale samu přírodu, protože vůle dítěte sleduje vůli přírody a řídí se jejími zákony.“ (Montessori, 2003, s. 66)

Dítě je v sociálních vztazích a již vytvořené kultuře zcela nezkušené, a tak je mu matka a blízký rodinný okruh v prvních letech života prostředníkem v sociokulturní oblasti. Je nutné ochraňovat dítě před negativními vlivy, připravovat mu bezpečné prostředí, které pro něj bude inspirační a přitom pohodlné a příjemné a zároveň ho bude podněcovat k aktivnímu seznamování s okolním světem. Svým narozením se dítě vymaní ze zajetí matčina lůna a stane se samostatným člověkem, nezávislým na tělesných pochodech matky. Je obdařeno potřebou absorbovat okolní svět, a tím si budovat vlastní osobnost. (Montessori, 2003, s. 112)

Dítěti je třeba připravit prostředí, aby se mohlo plně vyvíjet a činnosti si vybírat podle svých senzitivních fází. Děti mladší pěti let nemusí rozlišit mezi realitou a fantazií. Realita je pro ně atraktivnější. Přechod od smyslové, názorné úrovně k abstraktní je dalším stupněm vzdělávání. Tato potřeba abstrakce a intelektuální činnosti se objevuje kolem šestého nebo sedmého roku. (Ludwig, 2008, s. 14-22)

Dítě se také učí společenskému chování, zvykům, rozvíjí si vnitřní disciplínu. To, co v prvních třech letech dělalo nevědomě, dělá nyní vědomě. Pro dítě do šesti let je důležité určování vztahů mezi předměty, potřebuje roztřídit a vstřebávat vnější svět prostřednictvím svých smyslů. (Montessori, 2003, 109-112)

Montessori pedagogika klade důraz na stručnost a jednoduchost vyjadřování pedagoga. Teprve po dosažení individuální kázně a řádu lze s dětmi pracovat kolektivně. Je potřeba dítěti vštípit, že má klidně sedět, poslouchat, potichu a pozorně pracovat. To není bezdůvodné tlumení aktivity dětí, ale vedení ke způsobilosti vnímání a pozorování světa kolem sebe. Maria Montessori například zavedla do vyučování hodiny ticha, ve kterých se děti učily sedět tiše a bez pohybu proto, aby mohly slyšet bzučící mouchu, zpívající ptáky, svůj vlastní dech nebo tikající hodinky. Děti tak zjišťují, že existuje jiný, nový svět, ve kterém je místo pro zklidnění, fantazii, představy a osobní prožitek. (Fatková. 2008, s. 29)

1.3.4 Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori

Principy, na kterých je Montessori pedagogika založena:

1. „Pomoz mi, abych to dokázal sám.“ - Dětem poskytujeme dostatek času a prostoru, podporujeme je, až když si to přejí.

2. „Dítě je tvůrcem sama sebe.“ - Každé dítě je unikátní bytost na určitém stupni vývoje, kterou je třeba respektovat.

3. „Respektování senzitivní fáze.“ - V této etapě jsou získané vědomosti trvalé, dítě je naladěno k získání určitých dovedností, které se naučí samo, bez velkého úsilí. Jestliže se tato etapa nevyužije, dítě se to později učí déle a s větší námahou.

4. „Ruka je nástrojem ducha.“ - Dítě si logické myšlení rozvíjí tím, že si vše potřebuje vyzkoušet, osahat a hledat vzájemný vztah.

5. „Svobodná volba práce.“ - Dítě má svobodnou volbu, kdy, kde a s kým bude pracovat. Za své jednání je zodpovědné (výběr pomůcky, dokončení aktivity, uložení pomůcky).

6. „Připravené prostředí.“ - Hlavním úkolem učitele je připravit takové prostředí, které dítěti umožní samostatné osvojování poznatků bez vnější pomoci. Patří sem uspořádání třídy, materiálu a pomůcek, sociálního a emocionálního prostředí.

7. „Polarizace pozornosti.“ - Dítě vedeme k polarizaci pozornosti pomocí praktického života, který mu pomůže k sebekontrolě, k rozvíjení jemné motoriky a koncentrace pozornosti. Činnostmi s pomůckami v praktickém životě se učí samostatnosti a soustředění:

1. fáze - dítě hledá, vypadá roztěkaně
2. fáze - dítě našlo to, co ho zaujalo, a pracuje
3. fáze - dítě ukončí práci, uklidí, je spokojené a klidné

8. „Celostní učení.“ - Je vývoj, který postupně dává vše do logických souvislostí tak, aby se duševní a tělesné aktivity propojily už v procesu vzdělávání.

9. „Práce s chybou.“ - Chyby s námi žijí a mají svůj smysl. Vědět, že jsme udělali chybu, a schopnost sami ji bez cizí pomoci odhalit a napravit vede k větší samostatnosti, nezávislosti a jistotě. Maria Montessori byla přesvědčena, že je to jedna z nejdůležitějších zásad.

10. „Věková přiměřenost.“ - Předměty, pomůcky, jejich množství a nároky na manipulaci s nimi mají odpovídat věku dítěte. Při komunikaci s dítětem přihlížíme k věku, snažíme se vést dialog, a ne jen poučovat.

11. „Heterogenní skupiny.“ - Smíšená skupina je pro práci a učení v metodě Montessori stěžejní. V této skupině se snáze učí vzájemné pomoci, spolupráci, toleranci a demokratickým principům. (Vyšehrádek, 2016, s. 1-2)

1.3.5 Shrnutí tendencí a jejich propojení s důsledky pro práci pedagoga

Tendence a jejich propojení s důsledky pro práci pedagoga:

1. Orientace:

Věci by měly mít své stálé místo, uspořádání v prostoru, režimu dne atd. Děti od 0 do 3 let vyžadují mít věci na stejném místě. Když je nemají, jsou dezorientované, mohou plakat a mít vztek. Často stačí dát věc, kterou jsme přestěhovali, na její původní místo.

2. Řád:

Program s dětmi by měl být ve stejné posloupnosti, protože dítě potřebuje stejný řád, sled událostí, na které je zvyklé. Jinak může být zmatené. V Montessori mateřské škole vše podléhá řádu. Pomůcky mají konkrétní účel, umístěny jsou v promyšleném pořadí. Měnit umístění je dobré o prázdninách nebo s dětmi, aby věděly, co se odehrálo. Díky tomu se v prostoru cítí bezpečně a dobře se orientují.

3. Zkoumání:

Pro děti je zkoumání hlavní náplní. Potřebují prožitek. Potopí se papír? Co se s ním stane? Když si to dítě samo vyzkouší a prožije, ví a pochopí. Je důležité nechat se vést

dítětem, které samo ví, co se potřebuje naučit a prozkoumat. Proto jsou ve třídě pomůcky uspořádány tak, aby to dětem v maximální míře umožnily.

4. Tvořivost, aktivita, práce:

Dítě „to“ potřebuje dělat, i když „to“ neumí. Dítě nás napodobuje, ale neovládá ještě tolik své ruce, aby to udělalo jako my. Má v hlavě záměr, snaží se, opakuje a kontroluje - tím se zlepšuje. Děti při svém zkoumání neustále pracují rukama, poznání tak prochází přes smysly. Je důležité to podporovat pro rozvoj inteligence. Musíme dávat pozor, abychom toto procvičování podporovali, ale potřebu nepotlačili.

5. Opakování:

Pro děti je podstatné činnosti opakovat, pouze tím si činnost zafixují a naučí se jí. To je nutno respektovat a mít trpělivost. Opakováním se zvyšuje přesnost, proto nabídneme aktivity v různých variantách a postupně zvyšujeme náročnost dle pokroku jednotlivce.

6. Přesnost:

Tím, že děti aktivity opakují, jsou ve svých činnostech daleko přesnější a získávají jistotu. Montessori aktivity toto umožňují například stříháním komplikovanějších tvarů a linií, psaním písmen do krupice, chůzí po elipse, sebeobsluhou apod.

7. Schopnost zobecňovat:

Dítě je povzbuzováno k tomu, aby si na danou věc pokoušelo udělat vlastní úsudek. Pomáhají k tomu otázky typu: „A jak myslíš ty, že to funguje?“

8. Kontrola chyb, sebedokonalování:

Kontrola chyb je součástí každé Montessori pomůcky, což pomáhá k sebedokonalování dítěte.

9. Komunikace:

„Dítě nedělá to, co říkáme, ale dělá to, co děláme.“ Podstatné je k dětem přistupovat respektujícím způsobem, číst si, povídat si, naslouchat jejich vyprávění, povzbuzovat je ke slovním aktivitám.

10. Matematické uvažování:

Rozvíjení matematické mysli je v Montessori prostředí samozřejmé. Necháme děti počítat při každé příležitosti - kolik je dětí ve školce, kolik máme nakrájeného ovoce atd. Hrajeme početní básničky, hry, zpíváme písničky.

11. Představivost:

Schopnost vytvářet představy se rozvíjí pomocí vhodných příběhů, her a vyprávění. Důležité je navštěvovat exkurze, výstavy a kvalitní divadelní představení. (Vyšehrádek, 2016, s. 8-10)

1.3.6 Předpoklady pro připravené prostředí podle Marie Montessori

Svoboda

Děti potřebují mít pocit svobody, aby mohly projevit své přirozené potřeby a zaujmout vlastní postoj. (Zelinková, 1997, s. 41)

Svoboda ovšem nespočívá v tom, že se dítě nechá samo sobě nebo že pedagog nezasahuje do jeho vzdělávání žádným způsobem. Nějakou aktivitu si dítě vybrat musí. Dítě v Montessori škole pracuje svobodně do té chvíle, než omezuje svobodu jiného dítěte. Svoboda je chápána jako povinnost, nikoliv anarchie nebo libovůle, takže v případě, že se dítě pro něco rozhodne, jeho povinností je práci dodělat. Děti mohou používat vše, zároveň se stávají zodpovědnými za společný majetek. (Tlustá, 2011, s. 30)

Krása a pořádek

U dítěte se v raném věku rozvíjí estetický smysl, proto M. Montessori dbala na to, aby přípravné prostředí působilo esteticky a uspořádaně. Stejně tak přátelský a přístupný je i dospělý, jehož úsměv a laskavost doplňuje krásu třídy. (Zelinková, 1997, s. 42)

Pořádek - vše ve třídě má specifické místo a použití. Není tam nic, co dítě nesmí vidět nebo čeho se nemůže dotýkat, protože právě tím se dítě učí. Denní kontakt s krásou a pořádkem pomáhá dětem udržovat mír a štěstí, které vidí kolem sebe. (Montessori, 2012, s. 49-51)

Nábytek je uzpůsobený výšce dětí, takže děti mohou samy udržovat třídu pěknou. Třída, pokud je vyzdobená například obrázky s reálnou tematikou, květinami apod., působí na estetický vkus dítěte. (Hainstock, 2013, s. 16-17)

Reálné prostředí

Pro děti je důležité zabývat se předměty z každodenního života, jako jsou například jednoduché práce v domácnosti spojené s používáním skutečných věcí. Tato skutečnost dětem pomáhá v rozvoji pohybových schopností, v procvičování koncentrace pozornosti a při objevování tajemství života. Jestliže se dětem do aktivit nezasahuje (pokud není ohroženo zdraví dítěte), ony samy získají poznatky, přirozenou sociální zkušenost a zážitky jako ve skutečném životě. U dítěte se tvoří vlastní identita, zlepšuje se jeho schopnost jednat samostatně. (Vyšehrádek, 2016, s. 15)

Sociální soudržnost

Heterogenní skupina vytváří lepší společenský a emoční rozvoj. Starší děti učí mladší, jak pracovat, jak řešit konflikty, připomínají pravidla, pomáhají jim. Děti se učí respektovat individuální svobodu, probouzí se v nich přirozená průbojnost, aby se včlenily do společnosti. Nezasahování ze strany pedagoga posiluje společenské uvědomění a vzájemný respekt. (Vyšehrádek, 2016, s. 15)

Rozumový vývoj

Důležitý je maximální senzomotorický zážitek. Rozvoj inteligence, schopnosti poznávat, myslet, logicky řešit. V Montessori materiálech jsou zabudované chyby, které dítěti zabraňují dosáhnout cíle, když to dělá špatně, proto dítě zkouší nápady tak

dlouho, než přijde na řešení. Pomůcky jsou seřazené od nejjednodušších po nejsložitější. (Rýdl, 1999, s. 49)

1.4 Materiál

Didaktický materiál Marie Montessori napomáhá formovat charakter dítěte a objevovat svůj vlastní svět. Děti při práci procvičují také koncentraci, která je důležitá pro další rozvoj ve všech oblastech. Při volné činnosti mají děti přístup k pomůckám, mohou si vybrat, co se jim líbí, a mohou s pomůckou pracovat, dokud vzbuzuje jejich zájem. Když ukončí práci, vrátí pomůcku na polici, odkud ji vzaly. Ideální je mít pomůcky na stálém místě, aby je dítě dobře našlo, nejlépe na nízkých otevřených policích. Didaktický materiál musí být v naprostém pořádku, úplný a lákavý k vyzkoušení. Pomůcky jsou uspořádány podle obtížnosti, každá pomůcka je pouze v jednom exempláři. Tím se dítě učí čekat, až bude pomůcka k dispozici, čímž u něho dochází k rozvoji v sociální oblasti.

Montessori materiál zahrnuje následující kategorie. (Ludwig a kol., 2008, s. 47-50)

1.4.1 Materiál pro cvičení praktického života

Praktický život je propojením školky s domovem. Pomáhá dítěti pochopit, co patří ke každodennímu životu, umožňuje vykonávat aktivity radostně, s láskou a zodpovědností za sebe sama, udržovat prostředí pěkné a čisté. (Ludwig a kol., 2008, s. 48)

Cvičením praktického života se rozvíjí samostatnost, vůle, trpělivost a vytrvalost dítěte. Učí se sebeovládat, čímž se rozvíjí jeho sebedůvěra a posiluje se sebevědomí. Dále se rozvíjí pozornost a koncentrace, paměť, řeč a slovní zásoba, hrubá i jemná motorika, koordinace pohybů nebo koordinace oko – ruka. (Zelinková, 1997, s. 48)

Malé dítě přitahuje cvičení z praktického života, protože mu umožňují fungovat nezávisle ve světě dospělých. Když se naučí zapnout si kabát, zavázat tkaničky a umýt ruce, samo od sebe opakuje tyto aktivity, a tím se zdokonaluje bez zbytečného zásahu

dospělých. Dítě si tyto aktivity procvičuje v citlivém období svého života, kdy zdokonaluje své pohyby a koordinaci, a zároveň roste jeho touha po nezávislosti. „Dokážu to udělat samo“ je motem dítěte a metodika Montessori povzbuzuje a podporuje tuto nezávislost. (Vyšehrádek, 2016, s. 14)

Ve třídě Montessori jsou čtyři rozdílné skupiny praktického života:

1. **osobní péče** - zapínání knoflíků a zipů, česání, zavazování tkaniček, mytí rukou atd.,
2. **péče o prostředí** - zametání, práce na zahradě, žehlení, utírání prachu, mytí stolu atd.,
3. **rozvoj sociálních vztahů** - pozdravení, obsluhování, přivítání, omluva, poděkování,
4. **pohyb** - rovnováha, která se procvičuje chůzí po elipse vyznačené na podlaze, tichá hra atd. (Ludwig, 2008, s. 49)

1.4.2 Smyslový materiál

Cílem smyslové výchovy je umožnit dítěti poznávat okolí a svět hlouběji a přesněji. Děti se neučí tím, že my jim něco povídáme, ale svými vlastními zkušenostmi, tím, že si mohou něco ozkoušet. (Montessori, 2012, s. 121)

Svět je barva, velikost, rozsah, tvar, forma, zvuk, dotyk, chuť a vůně. Děti žijí ve světě smyslových vjemů, a aby mohly pokračovat v tvořivém rozvoji, potřebují zhodnotit a vyjádřit získané dojmy. Smyslové pomůcky Montessori jim prostřednictvím zraku, hmatu, sluchu, chuti a čichu umožní objasnit a zhodnotit jejich svět a porozumět mu. (Vyšehrádek, 2016, s. 14)

Pojmy dlouhý a krátký vnímají například pomocí červených tyček různých délek. Podobně drsné a hladké rozeznávají dotykem drsného smirkového papíru a hladkého papíru. Později si dítě tyto poznatky zopakuje s pískovým globusem, který mu pomůže rozlišit pevninu (drsná) od vody (hladká). Tvary listů a květů, geometrické mnohoúhelníky a tělesa, trojrozměrné formy souše a vody, skládačkové mapy a barevný glóbus - to jsou pomůcky, které má dítě k dispozici, aby mohlo dokončit

a pochopit své smyslové zkoumání světa. Pomůcky k rozvíjení smyslů poskytují současně základ pro rozvoj ostatních schopností souvisejících s hudbou, matematikou nebo cizími jazyky. Když dítě prstem opisuje písmeno z brusného papíru, pak ho nejen vyslovuje, ale i cítí. Později, až bude psát toto písmeno, svaly jeho ruky si tento pohyb vybaví. (Vyšehrádek, 2016, s. 14)

Důležité je začít s pomůckami, které jsou vhodné pro daný věk dítěte. Dítě, kterému jsou dva roky, není schopno zvládnout činnost pro čtyřleté dítě. Každý krok vede k dalšímu, postupujeme od jednoduchého ke složitějšímu. Marie Montessori materiál rozdělila podle jeho funkce na poznávání barev, tvarů, velikostí, povrchů a struktur, teplot, váhy, zvuků a vůní. (Zelinková, 1997, s. 55-57)

Používané pomůcky

Zrakové vnímání: Válečky s úchyty, růžová věž, hnědé schody, červené tyče, barevné destičky, geometrická komoda atp.

Hmatové vnímání: Zkoumání povrchu ve třídě a v okolí, hmatové desky a destičky, třídění látek, hmotnostní destičky, termické lahvičky, teplotní destičky atp.

Sluchové vnímání: Poslouchání zvuků z ulice, hry na ticho, zvukové válečky.

Čichové vnímání: Čichové lahvičky.

Chuťové vnímání: Chuťové lahvičky.

Stereognostický materiál: Rozlišování geometrických těles, tajemné pytlíčky atp. (Montedi, 2017)

1.4.3 Jazyk od mluveného k psanému

Ve třídách Montessori se klade důraz na mluvený jazyk jako na základ všech lingvistických výrazů. V rámci celého výchovného postupu dítě slyší a používá přesný slovník pro všechny aktivity. Učí se názvům a jménům látek, geometrických tvarů, rostlin, matematických operací atd. Některé pomůcky z jazykové oblasti podporují zejména mluvenou řeč, neboť rozvoj řeči se odehrává mezi druhým a pátým rokem

života, ve věku intenzivního vnímání, kdy se pozornost dítěte spontánně obrací k okolním předmětům a jeho paměť výborně funguje. (Montessori, 2012, s. 83-89)

Pomůcky psaného jazyka představí dítěti nejprve písmena abecedy a jejich znění, což mu umožní začít se vyjadřovat písemně. Pomůcky pro smyslový rozvoj pomáhají dítě připravovat na čtení a psaní. Dítě se naučilo jemně zacházet s pomůckami, zdokonalilo si pohyby rukou a prstů. Díky hmatovému cvičení se rozvinula u dítěte citlivost hmatu, oči se vycvičily sensorickými cvičeními pro rozvoj koordinace očí a rukou, čímž se připravilo na zacházení s tužkou. Pomocí pohyblivé abecedy může dítě brzy začít vytvářet slova, věty a celé příběhy. (Hainstock, 2013, s. 73-83)

Materiálem na psaní a čtení jsou např. písmena ze smirkového papíru, kartičky s pokyny, pohyblivá abeceda, obrázky nebo zvuky. (Hainstock, 2013, s. 73-83)

Když se necháme vést dětskou zvědavostí, práce s jazykem se může rozšířit na výzkumné oblasti vědy a společenských studií. Obrázky s názvoslovím umožňují dítěti poznávat novou slovní zásobu, která se váže i k rostlinám a zvířatům. Dítě se může naučit pojmenovat části svého těla, tvary listů, osvojit si pojmy, které poznalo ve smyslové oblasti apod. (Vyšehrádek, 2016, s. 16)

1.4.4 Matematika

Děti intenzivně vnímají množství - počítají kamínky na pláži nebo koláčky při obědě. Matematické pomůcky dětem pomáhají nastoupit na cestu od konkrétního k abstraktnímu prostřednictvím manipulace s těmito pomůckami, experimentováním a vynalézavostí.

Tyče, vřeténka, kartičky, korálky a počítadla jsou jen některé z pomůcek symbolizujících abstraktní matematické pojmy. Dítě se nejen naučí počítat, ale pochopí pojem kolik, protože drží pojem množství ve svých rukou. Podobně je pomocí konkrétního materiálu schopno vykonávat operace sčítání, odčítání, násobení a dělení. Pomůcky Montessori vycházejí jedna z druhé tak, aby dítě při jejich používání prožívalo nadšení z objevování jako součást přirozeného vývoje. (Vyšehrádek, 2016, s. 32)

1.4.5 Kosmický materiál

Materiál kosmické výchovy zahrnuje předměty z oblasti vlastivědy, prvouky, přírodovědy, zeměpisu, dějepisu, později i chemie a fyziky. Do kosmické výchovy patří i společenská témata, pohybové, hudební a výtvarné dovednosti.

K dispozici jsou různé pomůcky jako pastelky, křídly, vodové barvy, modelovací hmota, textilie a různé druhy papíru. Je tu příležitost zaspívat si, zatancovat, zabubnovat, zahrát si na hudební nástroje, pohybovat se v rytmu a dokonce zkomponovat píseň.

Hudba a umění se zkoumají také po kulturní stránce s provázáním na historická období a zeměpisnou polohu. Nakreslení vlajky nebo zatancování si lidového tance může být součástí seznámení se s určitou zemí.

Důležitý je pro děti pobyt venku, kde okolní svět zkoumají a objevují pod širým nebem. Mohou zahradničit, sbírat a určovat listy, rozpoznávat stromy, studovat oblaka. Příroda je rozšířením třídy Montessori a děti mají radost z jejich propojení. (Vyšehrádek, 2016, s. 34)

1.5 Zřízení třídy s Montessori prvky v mateřské škole běžného typu

1.5.1 Legislativní opatření

Mateřská škola bývá prvním vzdělávacím zařízením, se kterým se dítě ve svém životě potká. Legislativní sféra národního vzdělávání je tvořena tzv. Školským zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Tento zákon, ve znění pozdějších předpisů, je uceleným dokumentem, který popisuje národní vzdělávání. Určuje dlouhodobé záměry a principy vzdělávání, rámcové vzdělávací programy (RVP), školní vzdělávací programy (ŠVP), vzdělávací systém, vzdělávání žáků se zvláštními vzdělávacími nároky a žáků nadaných, práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců, podmínky přijímacích řízení nebo hodnocení žáků (MŠMT, 2017). Rámcové vzdělávací programy (RVP), které na státní úrovni určují vzdělávání daného stupně, vzdělávací okruhy a dlouhodobé cíle

a stanovují základní pravomoci potřebné k osobnostnímu růstu žáka, vydává MŠMT po projednání s příslušnými ministerstvy. (NÚV, 2017)

Mateřské školy vycházejí ze stanovisek daných Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (RVP PV), které vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v srpnu 2016. Mateřské školy jsou na nejnižším stupni vzdělávacího systému ČR, dodržují závazně stanovenou orientaci v celoživotním vzdělávání, povinně respektují záměry, rozsah a podmínky základního vzdělávání. RVP PV zdůrazňuje potřebu plného přizpůsobení se individuálním potřebám předškolního dítěte (vývojovým, sociálním, emocionálním, kognitivním i fyziologickým), respektování daného stupně vývoje dítěte - vzdělávání má být co nejpřirozenější. Vhodné je využití hry a spolupráce mezi dětmi a spontánní sociální učení založené na přirozené nápodobě. Doporučen je také smíšený kolektiv třídy a pestrá nabídka činností s možností samostatného výběru. (MŠMT, 2016)

Na základě RVP PV si každá mateřská škola utvoří svůj vlastní Školní vzdělávací program (ŠVP), který prakticky naplňuje záměry, obsah a kompetence vyučování předškolních dětí, jak je vymezuje RVP PV. V tomto dokumentu si mateřská škola může zakotvit zaměření na alternativní pedagogiku. Je potřeba, aby oba dokumenty byly jednotné - teoretické předpoklady a ideje prvního přenáší druhý do skutečné praxe. RVP PV i ŠVP jsou veřejně dostupné dokumenty a pro pedagogy závazné. Na vytvoření ŠVP se může podílet nejen škola (pedagogický sbor), ale i kterákoli odborná pracovní skupina, profesní asociace nebo každý jednotlivý pedagog. Za výsledek má zodpovědnost ředitel školy a s obsahem musí souhlasit zřizovatel. (MŠMT, 2016)

Pro předškolní vzdělávání jsou dále důležité následující novelizované vyhlášky: o předškolním vzdělávání, o bezpečnosti a ochraně zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a o vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, vyhláška o organizaci školního roku, o školním stravování, o školských výchovných a ubytovacích zařízeních, o poskytování preventivních a poradenských služeb ve školství a typech školských poradenských zařízení, o odborné a pedagogické způsobilosti pedagogických pracovníků, a nařízení

vlády, kterým se stanoví míra vyučovací činnosti a pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků ve školách a školských zařízeních. (MŠMT, 2016)

Montessori pedagogika je českou legislativou vnímána jako jedna z metod vzdělávání. Kterou metodu škola využije, je zodpovědností ředitele. Tzn. žádná „vyšší moc“ než ředitel daného zařízení o tom, zda škola bude/nebude Montessori, nerozhoduje ani neurčuje podmínky, a tedy ani nikdo vyšší toto neschvaluje. Podle zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících musí mít pedagog v mateřské škole ukončené předepsané formální vzdělání, ale Montessori vzdělání, které je v České republice v režimu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP), tudíž nepovinné/rozšiřující, nestanovuje - je tedy na řediteli školy, co bude po pedagogovi požadovat. (Udatná, 2017)

1.5.2 Dvanáctero pedagoga v mateřské školce podle Marie Montessori

1. Pro pedagoga je zásadní nachystat vhodné prostředí a starat se o něj.
2. Vyučující má povinnost vyznat se v didaktickém materiálu a dokázat dětem umožnit jeho používání.
3. Učitel aktivně zprostředkovává dítěti vztah s okolím. Pokud se tento vztah již uskutečnil, je pasivním.
4. Pomocnou ruku podá pedagog jen tehdy, je-li požádán o pomoc.
5. Aby dokázal podpořit v okamžiku, kdy je o to požádán, musí učitel děti ustavičně pozorovat a diagnostikovat.
6. Pedagog je povinen dítěti naslouchat a později se ptát, ale jen tehdy, je-li požádán o pomoc.
7. Když dítě pracuje a soustředí se, učitel ho nesmí rušit.
8. Když dítě dělá chyby, tak vyučující nezasahuje, nechá dítě, aby přišlo na chybu samo.
9. Když má dítě potřebu odpočinku a chce sledovat práci jiných, pedagog to respektuje, dítě do aktivity nenutí.
10. Stálé nadšení dítěte pro práci s Montessori materiálem je pro vychovatele stěžejní.

11. Dítě musí vědět, že vychovatel je připraven mu kdykoliv pomoci, je na něj spolehnoutí, ale svou pomoc dítěti nevnucuje.

12. Když je dítě po dokončené práci vyčerpané, pedagog mlčky nabídne duševní oporu. (Ludwig a kol., 2008, s. 38)

1.5.3 Úkoly pedagoga ve školce

- K dítěti přistupovat s láskou a respektujícím způsobem.
- Pracovat na sobě, na vnitřním ztišení a klidu, jen tak je možné jej dosáhnout a šířit dál, zbavit se svých defektů.
- Dodržovat to, co chceme po dětech; děti dělají to, co děláme, ne to, co jim říkáme, aby dělaly.
- Úkolem dospělého je důmyslně připravit přípravné prostředí, ve kterém by se dítě plně vyvíjelo.
- Respektovat senzitivní fáze ve vývoji dětí.
- Zajistit bezpečné prostředí - řád pro věci i události, pravidla, rituály, vztahy ve třídě.
- Budovat sociální vztahy mezi dětmi, aby se naučily řešit konflikty slovně a respektujícím způsobem.
- Vést děti k samostatnosti, aby se o sebe mohly postarat samy.
- Aktivně dítě seznamovat s okolním předmětným světem. Materiály vycházejí z reality - fantazie až v pozdějším věku.
- Připravit přípravné prostředí, dostatek smyslového materiálu a smyslových prožitků, rozmanitost pomůcek/činností.
- Umožnit dětem individuální práci, učit děti svou práci dokončit a zkontrolovat.
- Připravit zdvořilostní lekce, cvičení ticha, koordinace a rovnováhy pohybu.
- Děti pozorovat a ustoupit do pozadí.

- Užívat jemného přístupu a co nejméně zasahovat do aktivit dětí.
- Experimentovat s prostředím a přizpůsobit jej dle schopností a potřeb dítěte. Pozorovat děti, aby poznaly, že se nacházejí v citlivé vývojové fázi (některá nastane pouze jedenkrát v životě).

Učitel je správcem prostředí, pracovní atmosféry. Udržování připraveného prostředí je hlavním úkolem učitele. (Hainstock, 2013, s. 15-22)

1.5.4 Třístupňová výuka

Cílem je pomoci dítěti porozumět tomu, co mu ukazujeme, a pochopit to. Tento postup by měl být využit při každém cvičení. Dítě si tak rozšiřuje i svou slovní zásobu.

Prvním stupněm ve výuce smyslového vnímání je *pojmenování*: spojení předmětu s tím, co ukazujeme. „Toto je ...“ opakujeme, dokud nepoznáme, že dítě tomuto spojení rozumí. Druhým stupněm je *rozpoznání*: abychom se ujistili, že dítě chápe toto spojení, řekneme: „Podej mi ten ...“ Třetím stupněm je *ověřování*: dítě by už mělo správně předměty pojmenovávat, ptáme se: „Co to je?“ (Hainstock, 2013, s. 53-54)

1.5.5 Montessori vzdělání pro pedagogy

Jednou z podmínek otevření třídy s Montessori prvky je vzdělání učitelů v Montessori pedagogice. Konkrétně diplomovaný kurz Montessori pro věk 3 až 6 let. Tento kurz je možné absolvovat na následujících místech:

Montessori ČR, z. s., Rakovského 3136/1, Modřany, Praha IV

Kurz trvá jeden a půl roku, je diplomovaný a je kompletním tréninkem Montessori pedagogiky. Obsahuje vše. Představuje výbavu někoho, kdo se rozhodl naplno věnovat šťastnému objevování a objevitelství dětí v předškolním věku. Je to nalezení vlastní cesty, která bude účastníka naplňovat. Absolvent kurzu si odnese teoretický základ, který mu pomůže děti pochopit, předvídat, co mohou potřebovat, a rozumět jim.

Praktické zkušenosti získá účastník v průběhu kurzu buď vlastním zapojením do praxe, nebo zprostředkovaně na základě dlouhodobých zkušeností lektorů. Od nich dostane konkrétní rady, nacvičí si užitečné postupy a odnese si studijní materiál.

Vzdělání, které účastníci dostanou, je na mezinárodní úrovni. Svým obsahem a formou se kurz drží standardů kurzů mezinárodních Montessori organizací. Studující získá diplom, který potvrzuje jeho kvalifikaci učitele v Montessori zařízeních pro věk 3 až 6 let. Tento kurz ale nenahrazuje vzdělání dle zákona o pedagogických pracovnících. Cena kurzu je 44.900 Kč. (Montessori ČR, 2017)

Montessori školka a vzdělávací centrum Vyšehrádek, spol. s r. o.

Tento kurz trvá jeden rok a probíhá formou prezenčního studia v celkem osmi dvou- až třídních (víkendových) blocích. Principy Marie Montessori nelze jen přednášet, je třeba je doplnit praktickými ukázkami a zážitky tak, aby si je účastníci kurzu mohli osahat, vyzkoušet, pochopit je, zjistit, které jsou jim blízké, a které méně. Proto je výuka kombinována s těmito přístupy:

Výklad teorie: pro položení teoretických základů principů Montessori.

Zážitková pedagogika: účastníci kurzu si osvojí nové znalosti a dovednosti přímou účastí na vzdělávacích aktivitách. Vlastní prožitek umožní přenos specifických obsahů (jak využít pomůcky, jak pracovat s materiály, jak pochopit pohled dítěte).

Účastníci mají ke každému bloku k dispozici skriptu a pracovní listy, připravené poskytovatelem vzdělávání specificky vždy pro daný vzdělávací blok. Osvědčení je vydáno po absolvování nejméně 90 % vzdělávacího programu. Zamešká-li účastník více jak 10 % vzdělávacího programu, nebude mu osvědčení uděleno. Vzdělávací program je koncipován tak, aby byl vhodný jak pro pracovníky mateřských škol zaměřených na Montessori pedagogiku, tak na pracovníky běžných mateřských škol, kteří by do své praxe rádi zavedli alespoň některé z přístupů Montessori pedagogiky. Maximální kapacita vzdělávacího programu je 12 až 15 účastníků. Cena tohoto kurzu je 15.630 Kč. (Vysehradec.cz, 2017)

II. EMPIRICKÁ ČÁST

2 CÍL VÝZKUMNÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaký je zájem rodičů o umístění svého dítěte do třídy s Montessori pedagogikou v mateřské škole A. B. Svojsíka ve Strakonících a definovat hlavní důvody, pro které by rodiče volili umístění svých dětí do třídy uplatňující tento alternativní vzdělávací systém.

2.1 Výzkumné otázky

Vzhledem k výše uvedenému cíli byly stanoveny tyto výzkumné otázky.

1. Jaké je povědomí mezi rodiči dětí předškolního věku o Montessori pedagogice?
2. Proč by rodiče chtěli dát své děti do třídy s Montessori pedagogikou?
3. Jaký je zájem rodičů umístit své dítě do třídy s Montessori pedagogikou?
4. Byli by rodiče ochotni přispět na Montessori pomůcky?

3 METODIKA

Vlastní výzkum

Ke sběru informací autorka využila dotazníků, které se staly podkladem pro kvantitativní výzkum. Šetření bylo anonymní. Dotazník obsahoval 10 otázek. Rodičům v mateřské škole A. B. Svojsíka bylo rozdáno 100 dotazníků v období listopad 2016 - leden 2017, zpět se jich vrátilo 59. Všechny vrácené dotazníky byly řádně vyplněny, proto byly do průzkumného šetření zařazeny všechny. Dotazník sestával z deseti uzavřených otázek.

První a druhou otázkou bylo zjišťováno pohlaví a dosažené vzdělání dotazovaných rodičů. Třetí a čtvrtou otázkou jaké je povědomí mezi rodiči dětí o Montessori pedagogice. Pátá otázka se zabývala tím, jestli by rodiče měli zájem o seznámení se s touto pedagogikou a v šesté si mohli vybrat, jakou formu představení pedagogiky by upřednostnili. Sedmá otázka měla poskytnout odpověď na to, proč by rodiče chtěli dát své děti do třídy s Montessori pedagogikou. Osmá otázka byla zaměřena na to, jaký je zájem rodičů umístit své děti do třídy s Montessori pedagogikou. Devátá a desátá otázka zkoumala, zda by byli rodiče ochotni přispět na Montessori pomůcky a v jaké výši.

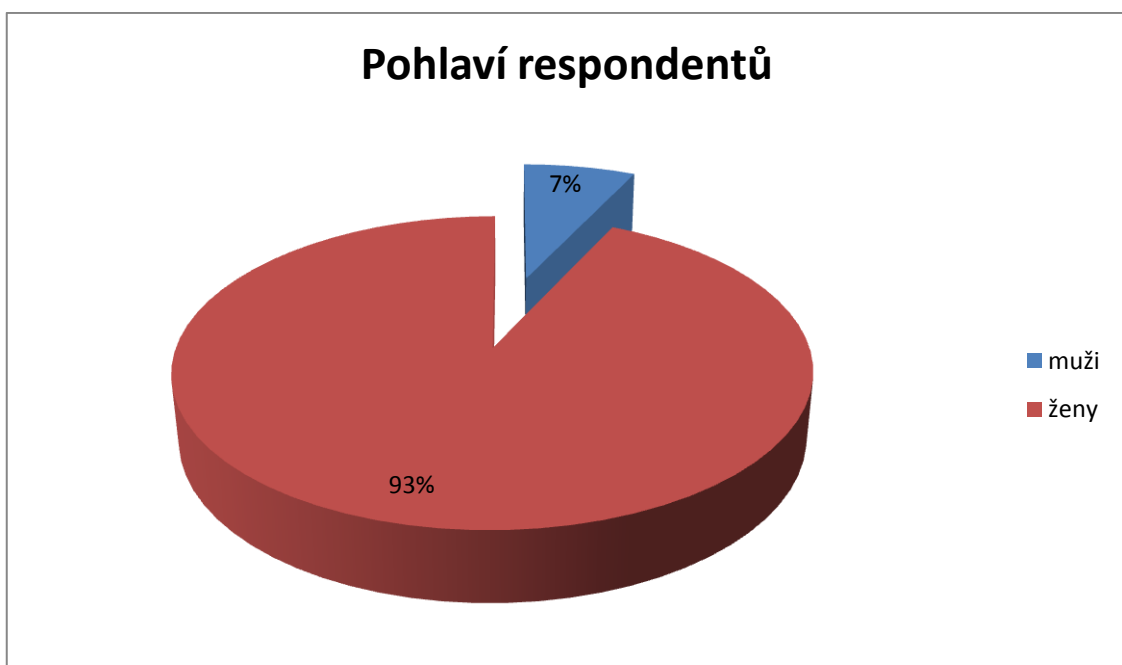
4 VÝSLEDKY

Vyhodnocení vlastního výzkumu

Z rozdaných 100 dotazníků se jich zpět vrátilo 59 (tedy 59 %). Všechny byly řádně vyplněny, mohly se tedy použít ke zpracování. Zjištěné výsledky provedeného dotazníkového šetření jsou znázorněny v grafech a hodnoty přepočítány na procenta.

Otázka dotazníku č. 1: **Pohlaví?**

Graf 1: Rozdělení respondentů podle pohlaví

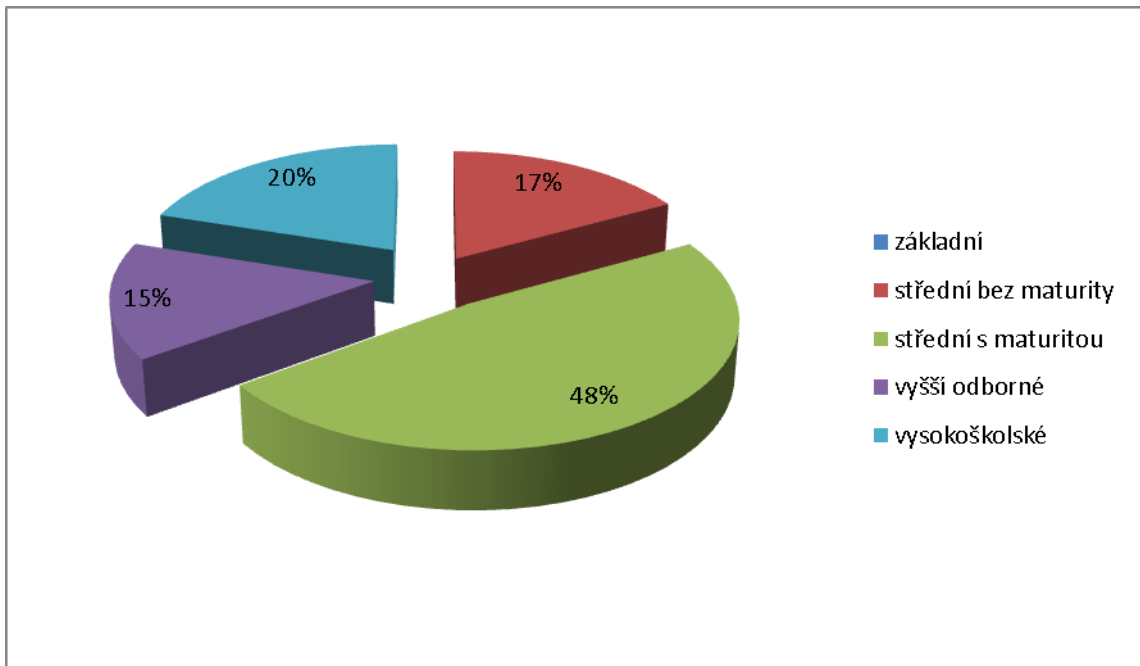

Zdroj: autorka práce, vlastní šetření

Výzkumu se zúčastnilo 59 rodičků, z toho činilo 93 % žen a 7 % mužů.

Otázka dotazníku č. 2: Dosažené vzdělání?

Graf 2: Rozdělení respondentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zdroj: autorka práce, vlastní šetření

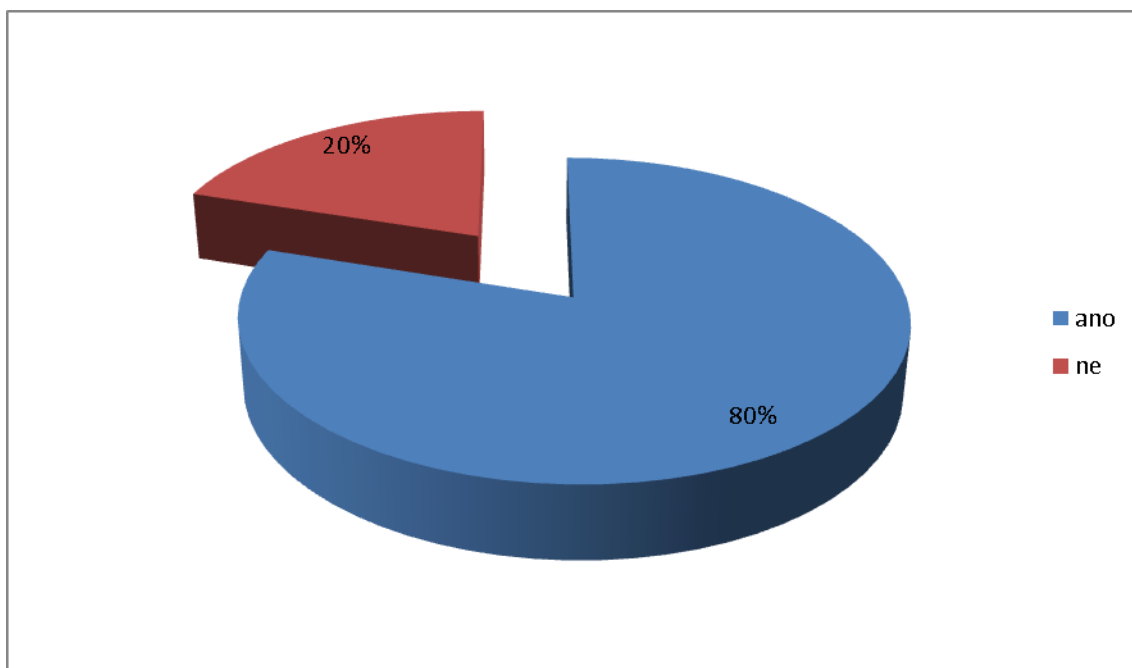
Z výsledků je patrné, že dotazovaní dosáhli nejvyššího vzdělání středního s maturitou (48 %), dále vysokoškolského (20 %), méně pak středního bez maturity (17 %) a 15 % respondentů dosáhlo vyššího odborného vzdělání. Většina dotazovaných dle výsledků dosáhla vyššího vzdělání než středního s maturitou, z toho lze usuzovat, že považují vzdělání za důležitou součást života a může jim tedy záležet také na kvalitě vzdělání svých dětí. Je tedy velmi pravděpodobné, že se zajímají také o různé možnosti vzdělávání, příp. i o alternativní systémy vzdělávání.

Výzkumná otázka č. 1 - Jaké je povědomí rodičů o Montessori pedagogice?

První výzkumná otázka se zaměřuje na povědomí rodičů o Montessori pedagogice. Nejprve rodiče v dotazníku odpovídali na ot. č. 3, zda se již setkali s pojmem Montessori pedagogiky a v ot. č. 4 volili odpovědi, jakým způsobem se seznámili s tímto pojmem.

Otázka dotazníku č. 3: **Setkal/a jste se s pojmem Montessori pedagogiky?**

Graf 3: Povědomí o Montessori pedagogice

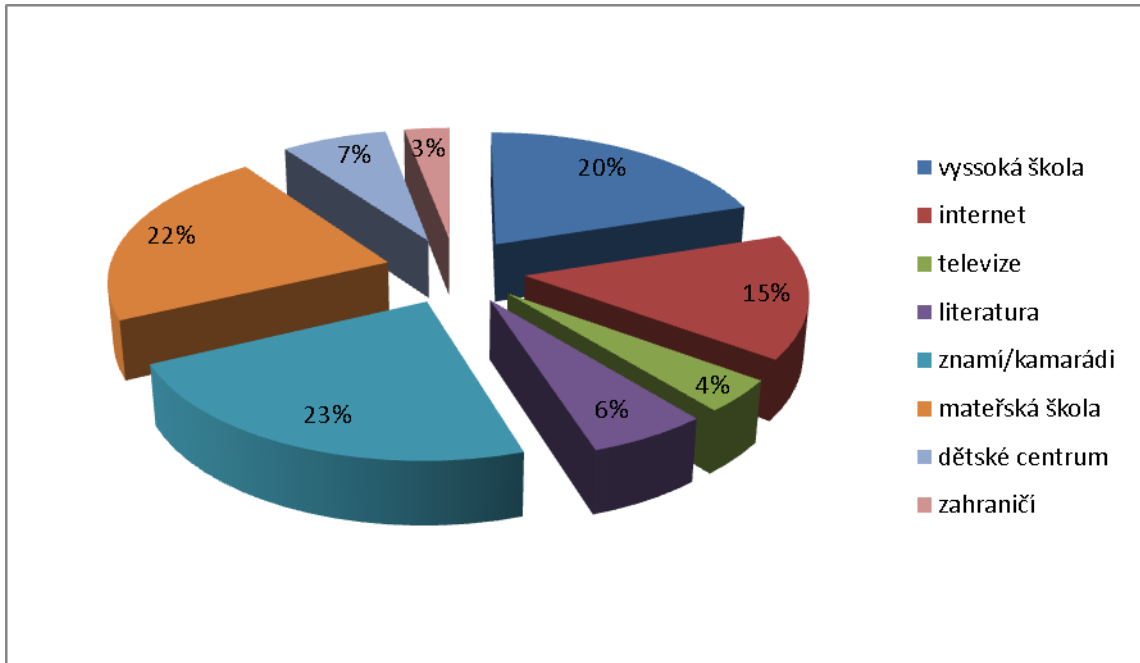

Zdroj: autorka práce, vlastní šetření

Graf 3 potvrzuje návaznost otázek, rodiče se zajímají o možnosti vzdělávání svých dětí, 80 % respondentů se již s pojmem Montessori pedagogiky setkalo, 20 % tento pojem nezná.

Otázka dotazníku č. 4: **Jak a kde jste se dozvěděl/a o vzdělávání Montessori pedagogiky?**

Graf 4: Způsob seznámení s Montessori pedagogikou

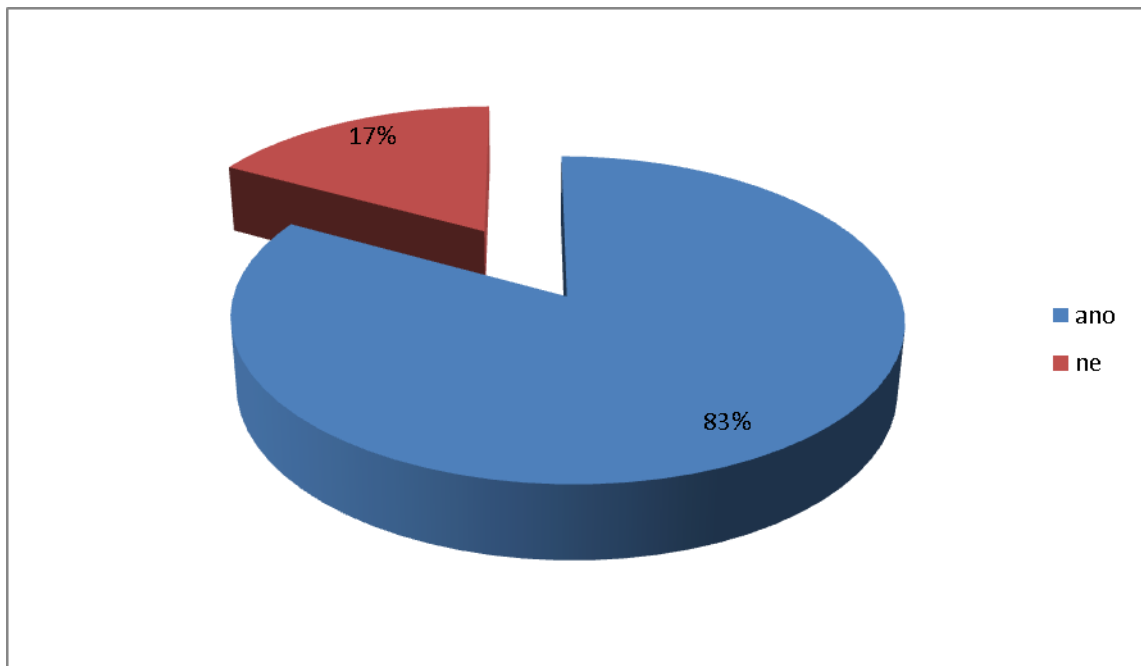

Zdroj: autorka práce, vlastní šetření

Z grafu 4 vyplývá, že 23 % respondentů se s Montessori pedagogikou seznámilo na základě referencí kamarádů a známých, 22 % na schůzce rodičů v mateřské škole, 20 % na vysoké škole, 15 % dotazovaných se s tímto pojmem setkala na internetu, 7 % ví o Montessori pedagogice z dětského centra, 6 % z literatury, 4 % z televize a 3 % respondentů uvedla, že se s pedagogikou Montessori setkala v zahraničí.

Otázka dotazníku č. 5: **Chtěl/a byste se blíže seznámit s alternativní pedagogikou Montessori?**

Graf 5: Zájem o seznámení se s Montessori pedagogikou

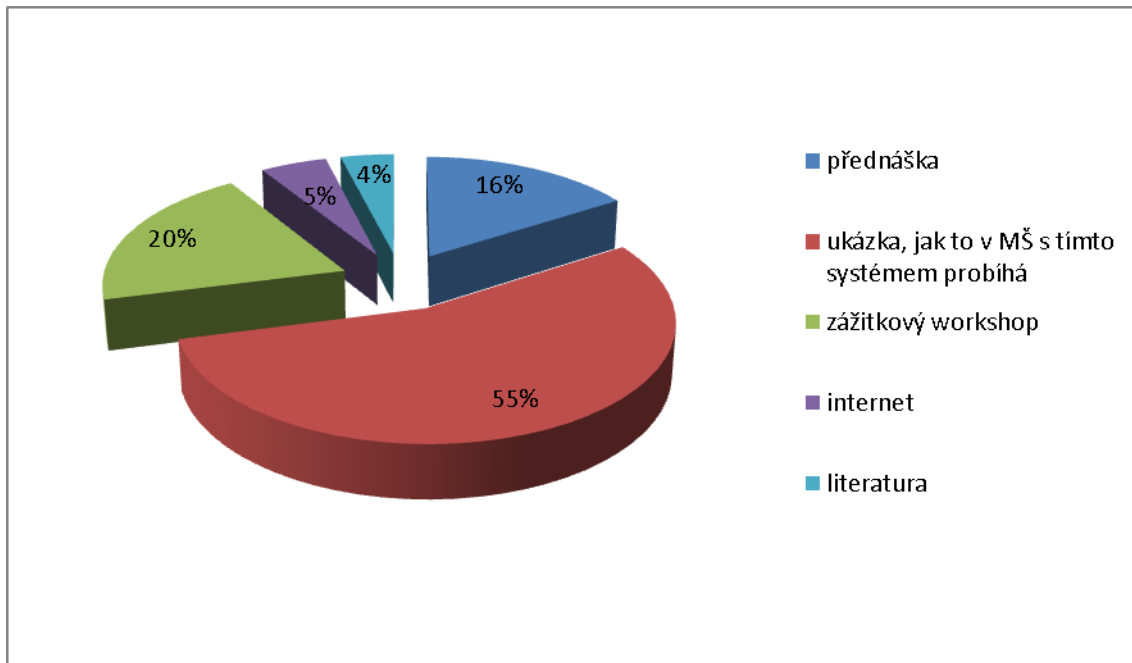

Zdroj: autorka práce, vlastní šetření

83 % respondentů uvedlo, že by se rádo blíže seznámilo s pedagogikou Montessori, a 17 % zájem o bližší informace o tomto alternativním způsobu vzdělávání dle výsledku šetření nemá.

Otázka dotazníku č. 6: **Jakou formu seznámení byste preferoval/a?**

Graf 6: Preferování způsobu seznámení se s Montessori pedagogikou

Zdroj: autorka práce, vlastní šetření

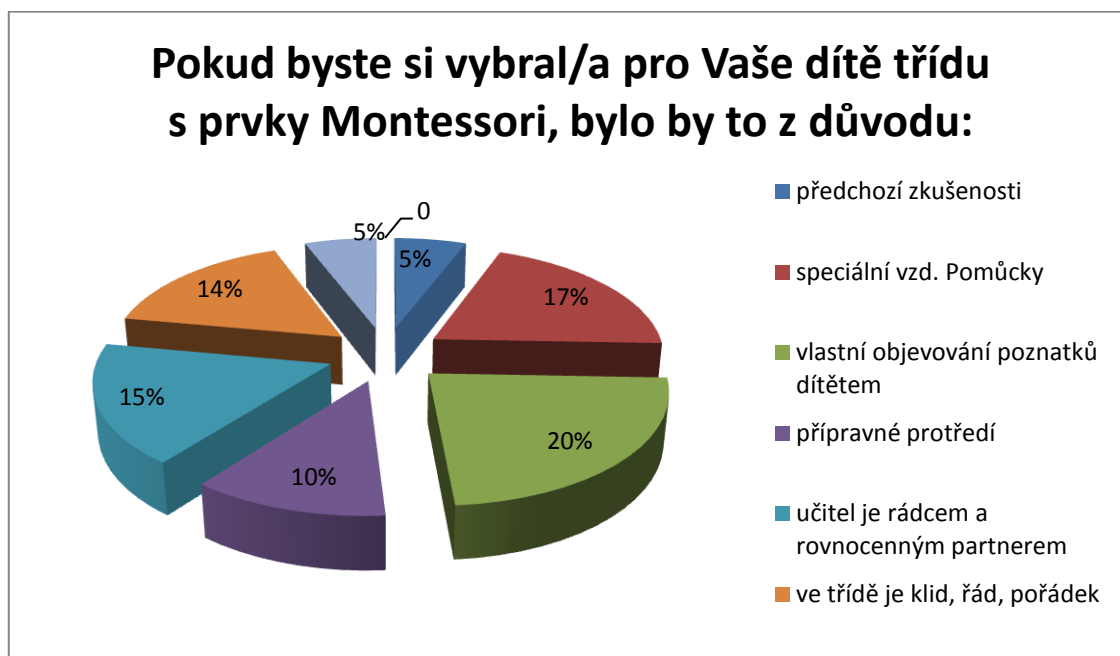
Nejčastější uvedenou formou seznámení s pedagogikou Montessori je ukázka, jak to v MŠ s tímto systémem probíhá. Tuto možnost zvolilo 55 % dotazovaných. Zážitkový workshop zvolilo 20 % všech dotázaných, 16 % by jako možnost seznámení preferovalo přednášku, 5 % internet a 4 % dotázaných literaturu. Jinou formu seznámení nikdo nevedl.

Výzkumná otázka č. 2: Proč by rodiče chtěli dát své děti do třídy s Montessori pedagogikou?

Druhá výzkumná otázka zkoumá hlavní důvody, které vedou rodiče k volbě třídy s Montessori pedagogikou. V dotazníku je uvedena otázkou č. 7.

Otázka dotazníku č. 7: **Pokud byste si vybral/a pro Vaše dítě třídu s prvky Montessori, bylo by to z důvodu?**

Graf 7: Důvod výběru třídy s prvky Montessori

Zdroj: autorka práce, vlastní šetření

Z grafu 7 je možné vyčíst, že respondenti vybrali z 20 % jako hlavní důvod zvolení třídy s prvky Montessori vlastní objevování poznatků samotným dítětem, samostatnou práci jednotlivce. Druhým nejčastějším důvodem byly speciální vzdělávací pomůcky (17 %). 15 % dotazovaných zaujalo, že učitel je rádcem a rovnocenným partnerem, který dítěti pomáhá na jeho cestě objevování, 10 % respondentů uvedlo zvolilo možnost připravené prostředí. Skutečnost, že „ve třídě je klid, řád a pořádek“ se líbilo 14 % respondentů, stejně tak 14 % uvádí jako důvod, kdy třídu tvoří děti různého věku.

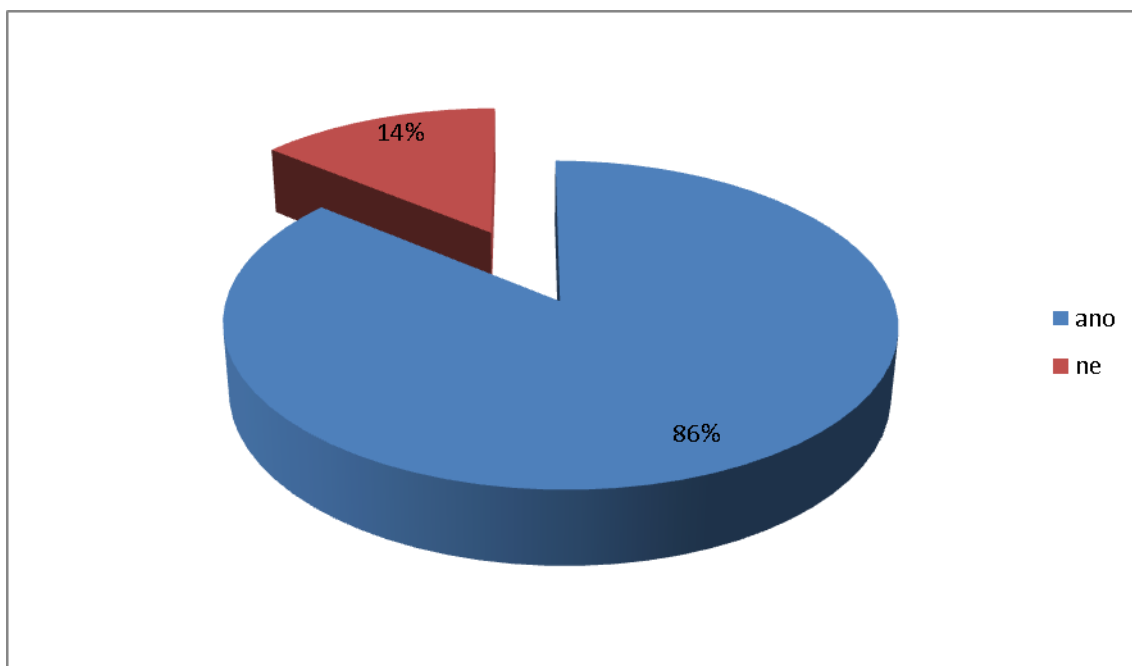
Odpořed' - p'edchoz'ic' zkuřenost' - oznařilo 5 % dotazovan'ch a stejn' p'oeet dot'azan'ch uvedlo fixaci na uřitelky, kter' budou v t'eto t'rid'.

V'yzkumn' ot'azka ř. 3: Jak' je z'ajem rodiř' um'istit sv' d'it' do t'ridy s Montessori pedagogikou?

T'et' v'yzkumn' ot'azka se j'iz konkr'etn' rodiř' pt'a, zda cht'ej' zapsat sv' d'it' do t'ridy s prvky Montessori pedagogiky pro řkoln' rok 2017/18.

Ot'azka dotazn'ku ř. 8 **M'ate z'ajem zapsat sv' d'it' do t'ridy s prvky Montessori pro řk. rok 2017/18?**

Graf 8: Z'ajem o um'ist'eni d'it'ete do t'ridy s prvky Montessori ve řk. roce 2017/18

Zdroj: autorka p'race, vlastn' řet'eni

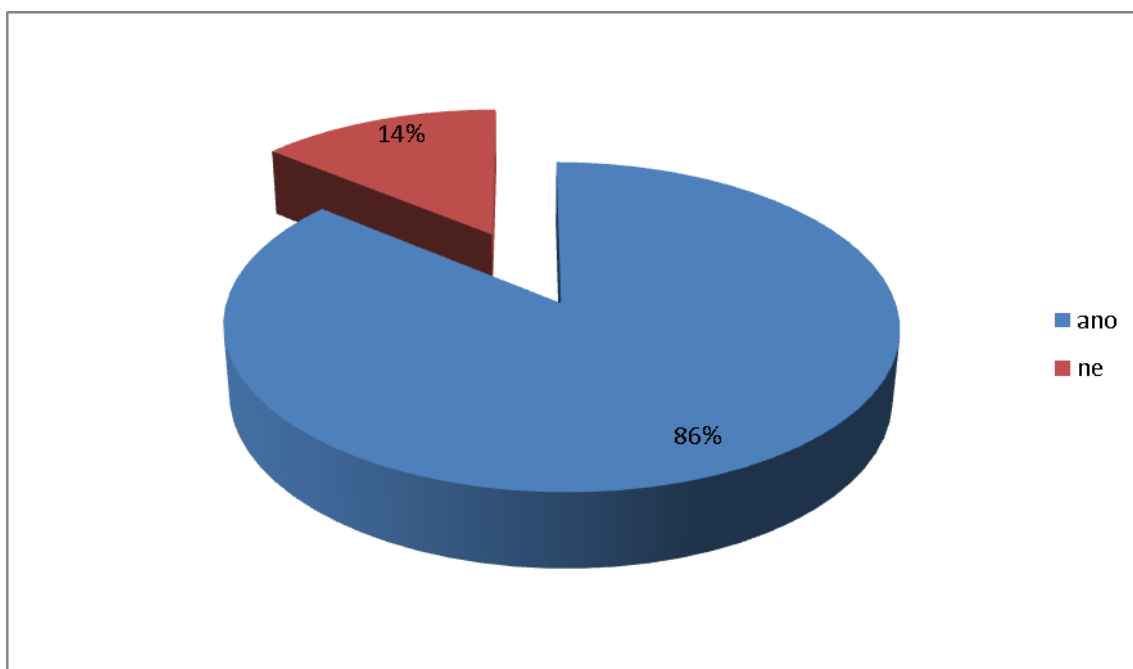
Z grafu 8 vypl'v'a, ře v'etřina rodiř' (86 %) chce zapsat sv' d'it' do t'ridy s prvky Montessori a 14 % rodiř' z'ajem nem'a.

Výzkumná otázka č. 4: Byli by rodiče ochotni přispět na Montessori pomůcky?

Čtvrtá výzkumná otázka zjišťovala, zda by byli rodiče ochotni platit jednorázový roční příspěvek na nákup vzdělávacích Montessori pomůcek. V dotazníku je to otázka č. 9. Rodiče pak v desáté otázce mají možnost volby konkrétní částky ročního příspěvku.

Dotazníková otázka č. 9: **Vzhledem k tomu, že Montessori pomůcky jsou finančně nákladné, byl/a byste ochoten/ochotna platit roční příspěvek na jejich pořízení?**

Graf 9: Ochota platit roční příspěvek na pořízení pomůcek

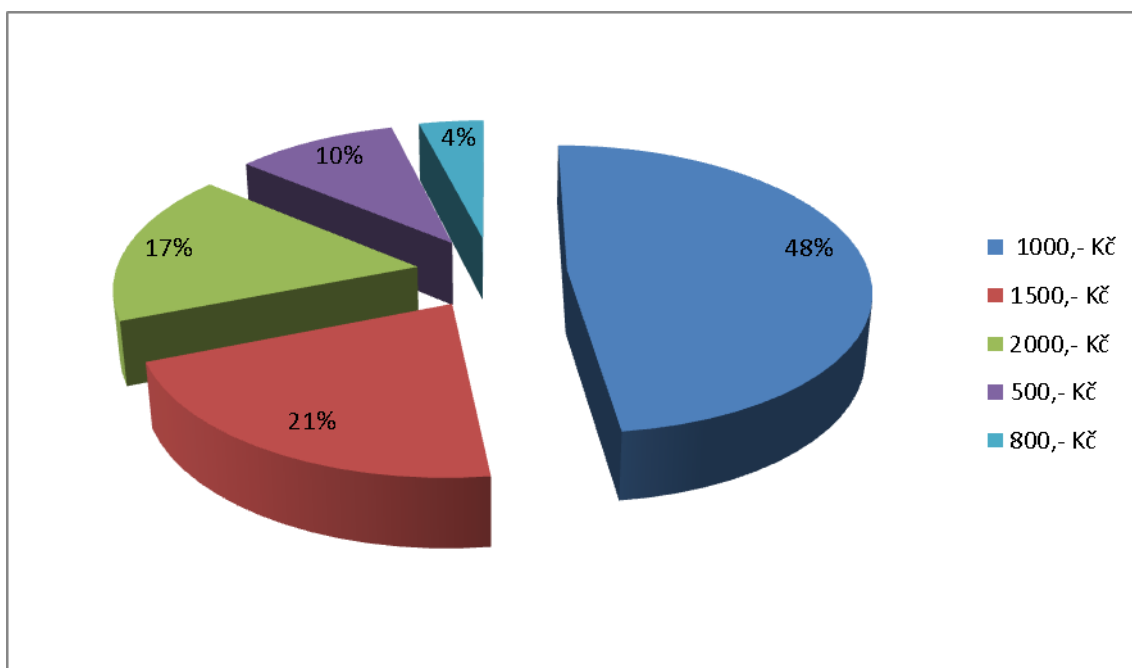

Zdroj: autorka práce, vlastní šetření

Dle výsledků grafu 9 je patrné, že 86 % dotazovaných je ochotno platit jednorázový roční příspěvek na Montessori pomůcky a že 14 % příspěvek ochotno zaplatit není.

Dotazníková otázka č. 10: **Jaká výše ročního příspěvku je pro Vás únosná?**

Graf 10: Akceptovatelná výše ročního příspěvku

Zdroj: autorka práce, vlastní šetření

Graf 10 znázorňuje, jaké částky jsou pro respondenty přijatelné. Částka ve výši 1.000 Kč je přijatelná pro 48 % respondentů, 21 % uvedlo částku 1.500 Kč, 17 % je ochotno zaplatit 2.000 Kč, 10 % uvedlo 500 Kč a 4 % respondentů by preferovaly částku ve výši 800 Kč.

5 DISKUSE

Výzkumná otázka č. 1: Jaké je povědomí mezi rodiči dětí o Montessori pedagogice?

Pomocí dotazníkového šetření otázkami č. 3 a 4 bylo zjištěno, že většina (80 % dotazovaných) má povědomí o Montessori pedagogice. Z toho nejvíce rodičů (23 % dotazovaných) se s Montessori pedagogikou seznámilo na základě referencí svých kamarádů a známých. 22 % dotazovaných se dozvědělo o této pedagogice na informační schůzce rodičů v mateřské škole, dále získali informace na vysoké škole, internetu a v dětském centru.

Výzkumná otázka č. 2: Proč by rodiče chtěli dát své děti do třídy s Montessori pedagogikou?

Jako hlavní důvod výběru třídy s Montessori prvky rodiče uváděli vlastní objevování poznatků samotným dítětem, samostatnou práci jednotlivce (20 % dotázaných). Jako další důvody uváděli speciální vzdělávací pomůcky (17 % dotázaných), varianta, kdy je učitel jako rádce a rovnocenný partner, je důležitá pro 15 % rodičů a stejné množství rodičů (15 % dotázaných) uvedlo důležitost přípravného prostředí. Skutečnost, že je ve třídě klid, řád a pořádek, byla důležitá pro 14 % respondentů a stejný počet dotazovaných si vybralo možnost, kdy třídu tvoří děti různého věku.

Výzkumná otázka č. 3: Jaký je zájem rodičů umístit své dítě do třídy s Montessori pedagogikou?

Převážná část rodičů (86 % dotázaných), kteří vyplnili dotazník, chce své dítě umístit ve školním roce 2017/18 do třídy s prvky Montessori pedagogiky. Z této odpovědi je zřejmé, že rodiče mají zájem o tuto pedagogiku.

Výzkumná otázka č. 4: Byli by rodiče ochotni přispět na Montessori pomůcky?

Tím, že si rodiče uvědomili důležitost speciálních pomůcek pro výuku Montessori pedagogiky, označilo 86 % dotazovaných v otázce č. 10 ochotu přispět na tyto pomůcky jednorázovým ročním příspěvkem. Nejčastěji zvolenou částkou byl příspěvek ve výši 1.000,- Kč. Tuto možnost označilo 48 % rodičů, následovalo 1.500,- Kč, kterou označilo 21 % dotazovaných.

Rodiče dle výzkumného šetření mají zájem o umístění svého dítěte do třídy s prvky Montessori pedagogiky a jsou ochotni přispět na pomůcky potřebné k vzdělávání tímto alternativním způsobem.

Na základě výsledků šetření této bakalářské práce byly učiněny ředitelkou mateřské školky, kde výzkum probíhal, konkrétní kroky ke zřízení třídy s prvky Montessori.

6 KONKRÉTNÍ KROKY KE ZŘÍZENÍ TŘÍDY S PRVKY MARIE MONTESSORI

Na základě výsledků výzkumu v mateřské škole přišly učitelky s návrhem na zřízení třídy s prvky Montessori. Realizace pak probíhala v těchto krocích:

- Nápad učitelek na zřízení třídy s prvky Marie Montessori.
- Diskuse o založení třídy s Montessori prvky na pedagogické radě v mateřské škole.
- Zvážení materiálních podmínek, nákupu pomůcek atd.
- Studium Montessori kurzu.
- Informace zřizovateli o záměru otevření třídy s prvky Montessori pedagogiky.
- Úprava třídy, nákup pomůcek.
- Zařazení prvků Montessori do běžného dne stávající skupiny dětí.
- Ukázka Montessori pedagogiky rodičům dětí ze školky.
- Informace o pedagogice Montessori na schůzce rodičů.
- Dotazníky pro rodiče z mateřské školy.
- Oslovení rodičů při zápisu do mateřské školy.
- Vybavení třídy Montessori materiálem.
- Start Montessori třídy.

Přednesení návrhu

Na pedagogické radě přednesla paní ředitelka učitelkám záměr otevřít třídu s prvky Marie Montessori ve stávající mateřské škole. Na interaktivní tabuli byl promítnut dokument o Montessori pedagogice a následně probíhala diskuse, v níž se všechny paní učitelky vyjádřily k otevření této třídy. Zvažovaly se možnosti finančních podmínek na zakoupení speciálních pomůcek potřebných k výuce pedagogiky podle Marie Montessori.

Oznámení zřizovateli

Paní ředitelka se objednala ke zřizovateli mateřské školy (město), konkrétně k vedoucí odboru školství, kde informovala o záměru otevření třídy s prvky Montessori pedagogiky. Zároveň zjišťovala možnost poskytnutí materiální podpory na stavební úpravu třídy a speciální vzdělávací pomůcky.

Realizace úprav třídy

Rozvržení třídy dle potřebných kategorií: praktický život, dílna, výtvarná výchova, úklidový koutek, smyslová výchova, matematika, jazyk a kosmická výchova.

ZÁVĚR

Pedagogika Marie Montessori mě velmi oslovila. Neustále si kladu otázku, jak je možné, že po sto letech jsou její výchovné metody a postupy stále tak aktuální a platné. Největší význam osobně vidím ve speciálních pomůckách, které podporují u dětí jejich rozvoj a přirozený způsob učení se. Díky nim si děti prožívají realitu, která je pro ně velmi atraktivní. Vše si mohou osahat a opravdu vyzkoušet. To mi přijde pro dnešní dobu zásadní. Mám pocit, že v dnešní uspěchané době dětem chybí možnost samostatného rozhodování, vše mají od rodičů, ale mnohdy i pedagogů, naplánované. Přístupy Marie Montessori dětem vrací jedinečnost dětství, podporují je k vnímání a pozorování světa kolem sebe v jejich přirozené roli.

Bakalářská práce je v teoretické části rozdělena do logicky uspořádaných kapitol, začíná stručným přehledem alternativních škol, dále podrobným popisem základů pedagogiky Marie Montessori pro předškolní vzdělávání a legislativního rámce této problematiky. Proto by se tato část mohla stát průvodcem rodičů, kteří uvažují o výběru mateřské školy, nebo tomu, koho tento vzdělávací systém zajímá.

V praktické části jsou prezentovány výsledky kvantitativního výzkumu, kde se potvrdily předpoklady, že rodiče jsou nakloněni prvkům a principům Montessori pedagogiky v této mateřské škole a chtějí své děti tímto způsobem rozvíjet. Uvědomují si i finanční náklady, které jsou spojené se zařízením takové třídy a jsou ochotni finančně přispět na Montessori pomůcky. Dále praktická část obsahuje i konkrétní kroky, které by měla mateřská škola běžného typu splnit, aby mohla třídu s Montessori prvky otevřít.

Díky bakalářské práci jsem si uvědomila, že rodiče dětí čím dál více přemýšlejí o výběru školy. Pro své děti chtějí to nejlepší. O volbě školy uvažují z mnoha hledisek, proto se zajímají o různé výchovné metody. To, jakou školu nakonec pro své děti zvolí, ovlivní dítě na celý život.

Ve Strakonících již několik let existuje v mateřské škole třída s waldorfskými prvky, ale třída zaměřená na Montessori pedagogiku zde chybí. Z výsledků průzkumu usuzuji,

že jsme se vydali správným směrem, že o tuto alternativní třídu bude zájem. Pro rodiče, kteří se ztotožňují s myšlenkami Marie Montessori a vychovávají v tomto duchu své dítě, je rozhodnutí o otevření třídy přínosem.

V naší mateřské škole budou probíhat pro zájemce přednášky o Montessori pedagogice a ukázky, jak to v mateřské škole s tímto systémem probíhá. Svou práci, tak využiji k prezentaci této pedagogiky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Alternativní školy. *Waldorf* [online]. 2017 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.alternativniskoly.cz/category/waldorf/>

E-mailová korespondence s Janou Udatnou, lektorkou Montessori.cz [online], 8. 1. 2017.

FATKOVÁ, E. *Role alternativního školství v České republice po roce 2000 v kontextu zemí Evropské unie* [online]. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2008 [cit. 2017-01-07]. Vedoucí práce Jana Škrabánková. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/104964/pedf_m/Diplomova_prace.doc

HAINSTOCK, E. G., 2013. *Metoda Montessori a jak ji učit doma : Předškolní léta*. Praha: Pragma. ISBN 978-80-7349-370-7.

LUDWIG, H., A. ONKENOVÁ, H. ELSNER a kol. ,2008. *Vychováváme a vzděláváme s Marií Montessoriovou*. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 978-80-739-049-1.

Materiály vzdělávacího centra Vyšehrádek, 2016.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice* [online]. Praha: Tauris, 2001 [cit. 2017-01-07]. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/narodni-program-vzdelavani-cr-bila-kniha.html>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. *Školský zákon ve znění účinném od 1. 1. 2017 do 31. 8. 2017* [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-1-2017-do-31-8-2017>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 2016* [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2017-01-16]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/38919>

Montedi. *Montessori materiál* [online]. 2017 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.montedi.cz>

Montessori ČR. *Montessori pro věk 3-6* [online]. 2017 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.Montessoricr.cz/kurzy-a-seminare/diplomove-kurzy/Montessori-pro-vek-3-6-detail>

Montessori školka a vzdělávací centrum Vyšehrádek. *Roční Montessori vzdělávací/akreditovaný MŠMT/3-6 let, teorie, praxe* [online]. 2017 [cit. 2017-01-07]. Dostupné z: <http://www.vysehradec.cz/rocni-kurz-16-17>)

MONTESORI, M., 2003. *Absorbující mysl*. Praha: SPS. ISBN 80-86189-02-3.

MONTESORI, M., 2011. *Od dětství k dospívání*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-487-0.

MONTESORI, M., 2012. *Tajuplné dětství*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-382-0.

Národní ústav pro vzdělávání. *Rámcové vzdělávací programy* [online]. Praha: NÚV, 2017 [cit. 2017-01-17]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

PRŮCHA, J., 2001. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 80-7178584-9. Dostupné z: http://is.muni.cz/elportal/estud/lf/ps05/mpmp071/prucha_alter_skoly.pdf

RODOVÁ, M. *Mateřská škola jako životní prostor a dítě předškolního věku v pohledu Marie Montessori* [online]. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, 2007 [cit. 2017-01-07]. Vedoucí práce Marie Bezecná. Dostupné z: http://theses.cz/id/0iocdx/downloadPraceContent_adipldno_9389

RÝDL, K., 1999. *Principy a pojmy pedagogiky Marie Montessori : učební pomůcka pro učitele*. Praha: Public History. ISBN 80-86189-02-3.

TLUSTÁ, L. *Profil dítěte z Montessori mateřské školy* [online]. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2011 [cit. 2017-01-07]. Vedoucí práce: Zdenka Stránská. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/217053/ff_m/diplomova_prace.pdf)

ZELINKOVÁ, O., 1997. *Pomoz mi, abych to dokázal : Pedagogika Marie Montessori a její metody dnes*. Praha: Portál. ISBN 80-7187-071-5.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - Dotazník k bakalářské práci Zřízení třídy s Montessori prvky v běžné mateřské škole

Příloha č. 2 - Úprava třídy

Příloha č. 3 - CD s projektem na výuku Montessori pedagogiky

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Dotazník k bakalářské práci Zřízení třídy s Montessori prvky v běžné mateřské škole

1. Třída s prvky Montessori pedagogiky

Metody používané v Montessori třídě jsou založeny na samostatné práci dětí s pomůckami zaměřenými na společné řešení projektů, vzájemnou pomoc a spolupráci. Děti si aktivity vybírají samy dle svého zájmu. Učitelka je pro dítě partnerem a průvodcem na jeho cestě za poznáním. Je aktivní a pomáhá, když dítě činnost hledá, ale již nezasahuje, když dítě činnost našlo a pracuje. Součástí výuky je ticho, klid, harmonie, naslouchání svému tělu a práce s dechem.

Děti se ve třídě řídí pevnými pravidly, která si společně utvořily, tím se učí zodpovědnosti a minimalizují potřebu výchovných zásahů ze strany učitelek. Jsou vedeny k sebehodnocení a respektu vůči druhému.

Věkově smíšené třídy pomáhají, aby se nové děti rychleji adaptovaly - starší jsou pro ně vzorem: staví zajímavé stavby, nepláčou, stále něco dělají. Malé děti tak dříve zapomenou na svůj smutek a lépe se zapojí do činností. Při práci s předškoláky (díky tomu, že jich je menší počet) je výhodou individuální přístup - pozorováním každého z nich objevujeme, co komu jde a co nejde. Mladší děti se učí toleranci, respektují práci předškoláků, volí si klidnější hry. Předškoláci se učí soustředění na práci, i když jsou ve třídě menší děti.

Pro bližší seznámení s Montessori pedagogikou doporučujeme zhlédnout tyto odkazy:

<https://www.youtube.com/watch?v=12chJslcpuE>

https://www.youtube.com/watch?v=UjQaIOBFa8k&list=PLweypD806b3xjzd_biKB3AGb3B3A23gN3.

Rádi Vám zodpovíme jakékoli dotazy.

Dotazník pro rodiče

1. Pohlaví:

- žena
- muž

2. Dosažené vzdělání:

- základní
- střední bez maturity
- střední s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

3. Setkal/a jste se s pojmem Montessori pedagogika?

- ano
- ne

4. Pokud ano, jak a kde jste se dozvěděl/a o vzdělávání Montessori pedagogiky?

.....

.....

.....

5. Chtěl/a byste se blíže seznámit s alternativní pedagogikou Montessori?

- ano
- ne

6. Pokud ano, jakou formu seznámení byste preferoval/a?

- přednášku
- ukázkou, jak to v MŠ s tímto systémem probíhá
- zážitkové workshopy, tj. na sobě si vyzkoušet danou metodu
- internet
- literatura
- jinou formu (prosím, uveďte):

**7. Pokud byste si vybral/a pro své dítě třídu s prvky Montessori, bylo by to z důvodu:
(prosím obodujte každou možnost stupnicí 0-5 bodů)**

- předchozí zkušenosti
- speciální vzdělávací pomůcky
- vlastní objevování poznatků samotným dítětem, samostatná práce jednotlivce
- přípravné prostředí - vše je přizpůsobeno výšce dětí, vychází se vstříc potřebám dítěte
- učitelé jsou rádcem a rovnocenným partnerem, který dítěti pomáhá na jeho cestě objevování
- ve třídě je klid, řád a pořádek
- třídu tvoří děti různého věku
- jiný důvod (prosím uveďte):.....

8. Máte zájem zapsat své dítě do třídy s prvky Montessori pro školní rok 2017/18?

- ano
- ne

9. Vzhledem k tomu, že Montessori pomůcky jsou finančně nákladné, byl/a byste ochoten/ochotna platit roční příspěvek na jejich pořízení?

- ano
- ne

10. Pokud ano, jaká výše ročního příspěvku na Montessori pomůcky je pro Vás únosná?

- 1.000 Kč
- 1.500 Kč
- 2.000 Kč
- jiná částka (prosím, uveďte):

Děkujeme za vyplnění našeho dotazníku.

Příloha č. 2 - Úprava třídy

Pohled do třídy, zadní část slouží jako herna s elipsou a ložnice

Přední část třídy, vlevo vstup do budoucí kuchyňky

Plánovací kalendář

Český jazyk

Pracovní koutek – dílna

Výtvarná výchova

